

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
KAHEKÜMNE TEISE ISTUNGI
PROTOKOLL**

Laulasmaal

8. septembril 2005

Kohalviibijad: **Märt Rask**, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Lea Laarmaa, riigikohtunik
Ago Kutsar, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Malle Seppik, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Merike Toomet, Viru Ringkonnakohtu kohtunik
Helve Särgava, Tallinna Linnakohtu esimees
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu kohtunik
Reet Roos, Riigikogu liige
Mait Klaassen, Riigikogu liige
Norman Aas, riigi peaprokurör
Gea Suumann, Riigikohtu esimehe abi
Margus Sarapuu, Justiitsministeeriumi asekancler
Timo Ligi, Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse juhataja
Karl Laas, Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse analüütik
Kristjan Siigur, halduskohtumenetluse seaduse muudatuste ettevalmistaja
Kristel Laurson, Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse referent

Juhatas **Märt Rask**, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis **Kristel Laurson**, Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse referent

Algus: 11.00

Lõpp: 18.30

Päevakord

1. Eelmiste istungite protokollide kinnitamine
2. Nõusoleku andmine kohtute seaduse muutmise seaduse rakendamiseks vajalike justiitsministri määruste eelnõudele (kohtunike arv, kohtute tööpiirkonnad, kohtumajade asukohad ja teeninduspiirkonnad)
3. Nõusoleku andmine kohtunikukandidaatide ametisse nimetamiseks
4. Ülevaade kohtute kinnisvara investeringuplaanidest
5. Kohtunike suvepäevad
6. Ülevaade Kopenhaagenis toimunud kriminaalõiguse konverentsist
7. Ülevaade halduskohtumenetluse seadustiku muudatuste menetlemisest
8. Ülevaade Tallinna Linnakohtu büroomudeli projektist
9. Ülevaade kohtute infosüsteemist
10. Ülevaade kohtustatistikast

1. Eelmiste istungite protokollide kinnitamine

Sarapuu – esitan kinnitamiseks 04. märtsi 2005 protokoll ja elektroonilise hääletamise protokoll. Hurma Kiviloo on teinud mõned muudatusettepanekud, mis on protokollis ka sisse viidud.

Rask – palun parandada viienda lehekülje p 4 kolmas lause. Pidasin silmas prokuratuuri pädevuse laiendamist väärtemenetluses, mitte üldiselt.

Aas – lisan enda sõnavõtu juurde, et prokuratuur on kõigeiks valmis, mida seadus käsib ja millele ressursse antakse.

Rask – kas kõik on nõus, et nimetatud muudatustega kinnitame protokollid?
KHN liikmetel vastuväiteid ei ole.

2. Nõusoleku andmine kohtute seaduse muutmise seaduse rakendamiseks vajalike justiitsministri määruste eelnõudele (kohtunike arv, kohtute tööpiirkonnad, kohtumajade asukohad ja teeninduspiirkonnad)

Kohtunike arv

Toomet – määruses on viiga. Seal on kirjas, et Jõhvi kohtumajas on 12 kohtunikku, aga tegelikult on pooled kohtunikud on Jõhvi kohtumajas, pooled Kohtla-Järve kohtumajas.

Sarapuu – teeme paranduse, märgime määrusesse Kohtla-Järve kohtumaja ning märgime Kohtla-Järve ja Jõhvi kohtumajadesse kummasegi 6 kohtunikku.

KHNI liikmed annavad muudatustega määrusele nõusoleku.

Kohtute tööpiirkonnad, kohtumajade asukohad ja teeninduspiirkonnad

Sarapuu – arvestades Harju Maakohtu esimehe ettepanekut oleme märkinud tulevase Harju Maakohtu Tartu mnt 85 kohtumaja tööpiirkonnaks sama piirkonna, mis praegu on Harju Maakohtu tööpiirkonnaks, Kentmanni kohtumaja ja Liivalaia kohtumaja tööpiirkonnaks on Tallinna linn.

Särgava – Harju Maakohus ei taha ühineda Tallinna Linnakohtuga, sellepärast soovivad nad, et nende tööpiirkonnaks jääks Harju maakond Tallinna linnata. Ühise teeninduspiirkonnaga tundub, nagu oleksid kohtud ühendatud.

Rask – määruses peab olema iga kohtumaja asukoht kindlalt märgitud koos aadressi ja indeksi ja muude kontaktandmetega (telefonid, e-post). Siis on inimesel võimalik määrusest aru saada, kus täpselt kohtumajad asuvad.

KHN liikmed on märkustega nõus.

Rask – Tulevane Harju Maakohus peab lahendama kõik õiguskonfliktid, mis piirkonnas tekivad, mitte vaid majade kaupa. Tartu maantee kohtumaja maja ei saa öelda, et meie tegelema vaid oma valdadega ja muu ei huvita. Dokument tuleb igal juhul vastu võtta, kus seda menetlema hakatakse, on juba iseasi.

Särgava - määrusest peaks selgelt välja tulema, et pöörduda võib piirkonna iga kohtumaja poole, praegu seda võimalust välja ei tule.

Kiidjärv – räägime siin teeninduspiirkonnast, samas kui kohtute seaduse § 10 räägib tööpiirkonnast.

Ligi – teeninduspiirkonna regulatsioon kohtute seaduses on osaliselt kohtunikule garantiiks, et ta ei pea kohtumajast üldjuhul lahkuma ning teiseks garanteerib see selle, et kui Võru inimene nõuab, et asja tuleb arutada Võrus, siis seda ka tehakse.

Siigur – on kohtu tööpiirkond ja kohtumaja teeninduspiirkond. Teeninduspiirkond mahub tööpiirkonna sisse.

Aas – ma arvan, et ei ole mõistlik maakonda erinevate kohtumajade vahel ära jagada. Spetsialiseerumise korral jätab kummalise mulje, kui Tallinnas on Liivalaia maja, kus arutatakse kriminaalasju, Kentmanni maja, kus arutatakse tsiviilasju ning Tartu mnt maja, kus arutatakse mõlemaid. Prokuratuuri seisukohalt oleks mõistlik, kui kõikide nende asjade arutamine toimub ühes majas.

Sarapuu – niimoodi sai ka kunagi lubatud. Me ei välista seda, et kunagi ka nii teha võib, kuid see peab olema kohtu sees niimoodi läbi arutatud ja heaks kiidetud. Pikemas perspektiivis on see loomulikult õige. Samas võib koormuseid ümber jagada ka siis, kui määrus jääb selliseks.

Rask – avalikkus vajab õigusakti, kus on toodud kogu informatsioon (aadress, telefon, lahtioleku ajad, e-posti aadress). Iseasi on, kas määrus korraldab kohtumajade sisest tööjaotust ning kas kodanikku jooksutatakse ühest majast teise.

Sarapuu – selle määrusega kohtukoormusi ümber ei jagata, koormuste ümberjagamise tegeleb kohtu üldkogu. Mis puutub määruses kajastatavatesse andmetesse. siis indeksid ei muutu, küll aga võivad muutuda telefoninumbriid ning e-posti aadressid. Kui need muutuvad, tuleks määrust muuta.

Siigur – kompromissina võime teha nii, et märgime määrusesse, kust neid andmeid saab – kodulehelt.

Rask – keegi peab ka vastutama selle eest, et andmed oleksid üleväl ja et need oleksid õiged. Kas KHN liikmed on nõus redaktsiooniga, kus aadress ja indeks on määruses ja muude andmetekohta on viide eraldi paragrahvina.

KHN liikmetel vastuväiteid ei ole.

Rask – teen ettepanku muuta pealkirjas üks sõna – jätta välja „teeninduspiirkonnad“

Kiidjärv – 1. jaanuarist 2006 on kohtute seaduses § 10¹, mis sätestab, et „tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasja arutatakse kohtuistungil selles kohtumajas, mille teeninduspiirkonda jääb koht, mis määrab tsiviil-, kriminaal- või väärteoasja kohtualluvuse. Kui kohtumenetluse seaduses sätestatud valikulise kohtualluvuse korral jäävad kohtualluvust määravad kohad ühe maakohtu tööpiirkonda, valib kohtualluvuse valiku õigust omav protsessiosaline, millise koha järgi asja kohtuistungil arutatakse“

See võib olla isegi eksitav.

Toomet – aga § 138³ sätestab, et Justiitsminister määrab maakohtute ja halduskohtute kohtumajade täpse asukoha ning teeninduspiirkonnad ning maa- ja halduskohtunike arvu ja jagunemise kohtumajade vahel hiljemalt 2005. aasta 1. oktoobriks.

Siigur – volitusnorm ütleb, et teeninduspiirkond tuleb kehtestada.

Sarapuu – asju saab kohtumajade vahel ikka ümber jagada, põhiline on see, et kodanikke ei jooksutata.
Rask – teen ettepaneku, et täiendame määrust postiindeksitega, liidame paragrahvi, kus on viide muudele andmetele ning kolmandaks võiksime kujundada seisukohta, et see määrus ega reform ei tohi luua barjääre töö jaotuses. Kodanik võib pöörduda mistahes kohtumajja kohtu tööpiirkonnas. Kohus ise jagab, kes seda asja arutab. Ei tohi tekkida olukord, kus aetakse näpuga määrukes järge ja öeldakse, et pole meie teeninduspiirkond, minge teise majja.

Otsustati: anda nõusolek määruse kehtestamiseks nimetatud muudatustega.

Rask – paragrahvis 2 on numeratsioon vale.

Toomet - § 5-s on ka kaks lõiget ühe numbriga.

Rask – kui KHN liikmed on sellega nõus, siis palume määruse parandatud elektroonilist varianti homseks ja meie vastused laekuvad kolmapäeva (14.09.2005) hommikuks. Kui kommentaare ei ole, oleme määrukes vaikimisi heaks kiitnud.

KHN liikmed toetavad seda seisukohta.

3. Nõusoleku andmine kohtunikukandidaatide ametisse nimetamiseks

Siigur tutvustab kohtunikukandidaate ning nende teenistusse võtmise käskkirju.

Rask – kas keegi on kohtunikukandidaatide vastu?

Särgava – kahe kandidaadi kohta soovin öelda, et mõlemad on väga tugevad kandidaadid, nad on meie kohtus töötanud ja ma tean neid. Kõik kolm on väärilised kandidaadid.

KHN annab kohtunikukandidaatide Marie Tammsaare, Piret Möistliku ja Kristjan Siiguri ametisse nimetamiseks nõusoleku.

4. Ülevaade kohtute kinnisvara investeringuplaanidest

Sarapuu teeb lühiülevaate kohtute kinnisvara investeringuplaanidest.

Klaassen – jutust jooksis läbi, et RKAS-ga tuleb läbirääkimisi pidada. Kas see ei lähe meile liiga kalliks maksma?

Sarapuu – viimati uuris RKASi tegevust riigikontroll ning andis kriitilise hinnangu, samas andis ta kriitilise hinnangu ka endale.

Klaassen – ei saa nõustuda, et see oleks parim variant, nende majandamine tundub kohati kummaline.

Sarapuu – uue maja ostmise ja vana mahamüümise on pikk protsess. RKASiga on selles mõttes lihtsam. Samas oleme nõus, et teenuse kvaliteedi osas on probleeme.

Seppik – kuidas need remondihinnad kujunevad?

Sarapuu – tavaliselt läbirääkimiste tulemusena, arvestatakse erinevaid kulukomponente. Pärnu mnt 7 majas on 175 krooni m², Liivalaia 40 krooni m², samas on ka korrasoleku vahe väga suur.

Laarmaa – milliste vahenditega Pärnu mnt maja remonditi?

Sarapuu – laenu osakaal oli tõenäoliselt päris suur. Kohtu eelarve suurenes 6 miljonit rendikulu katmiseks. Riigi poolt sissemaksu ei olnud, kogu raha tuli RKAS enda vahenditest. Meie jaoks suurenes vaid rendihind.

Seppik – mida tehakse Liivalaia majaga, kui tehakse uus kohtumaja? See on ju spetsiaalselt kohtumajaks ehitatud.

Sarapuu – võimalusi on mitmeid – võib 10 korrust peale ehitada, samas võib maja lammutada ja asemele ehitada uus maja. Kui kohus kolib praegustest majadest välja, on riigi otsustada, mida nende majadega peale hakata.

Toomet – kas Jõhvi kohtumaja tuleb samasugune nagu Tartu oma? Kuidas tartlased sellega rahul on?

Rask – õigusemõistmise kvaliteeti ei puutu see, milline kapital maja alla pandud on. Küll aga huvitab meid varad ja kohtuhooned, kuna lagunenu majas ei saa head õigusemõistmist toimuda. Inimesele ei tohi jääda mulje kohtumajast kui äpardunud lahendist.

Kui KHN kutsutakse Tallinna kohtupalee nurgakivi panema, siis me sellest ei keelduks.

5. Kohtunike suvepäevad

Rask – idee on küpsenud juba pikka aega. Sellises formaadis kui praegu, on kohtute suvepäevad ennast ammendanud. Praegu osaleb suvepäeval 20-25 kohtunikku ja ülejäänud on muud kohtutöötajad, kes ka kõik üksteist ei tunne. Küsimus on selles, kas seda kõike on vaja maksumaksja raha eest teha. Järgmiste suvepäevade korraldamise õiguse sai Riigikohus. Mina keeldun täiesti maksumaksja raha eest seda tegemast.

Riigikohtus sündis idee, et järgmisel aastal peaks toimuma orienteeruvalt enne puhkusteperioodi algust neljapäeval-reedel kahepäevane kohtunike seminar-laager, mis tuleks lülitada kohtunike koolituskalend-

risse. Kõik toimikus tööajast, maksumaksja raha eest seminarivormis. Tegu oleks kahepäevase õppetööga, millele järgneb seltskondlik osa.

Minu soov on anda KHN liikmetele infot praegu tekkinud ideede kohta. Kohtunike Ühingu esindajana toetas seda ideed ka Hurma Kiviloo. Eesmärk ei ole suvepäevade väljasuretamine vaid 245 kohtuniku üksteisele tutvustamine. Vaja oleks pidada läbirääkimised koolitusnõukoguga.

Klaassen – kas me võiksime seda nimetada põhimõtteliselt suveülikooliks? Kutsuda väljast tippettekandjad jne?

Rask – õppimine on kohtunikele kohustuslik, seega ei saa keegi öelda, et ta sinna ei tule. Öhtusest programmist osavõtmine ei ole kohustuslik.

Sarapuu – teistes valdkondades on ka suvised kahepäevased üritused sisustatud tihedalt loengutega (kriminaalhooldajatel, registritel). Võiks kaaluda ka seda, et üritust ei korralda konkreetne kohtuüksus, vaid need, kellel on aega sellega tegeleda. Näiteks võiks see olla õiguskeskuse ja/või Riigikohtu auülesanne.

KHN liikmed esitatud ideede vastu ei ole, detailid tuleb korraldajal läbi mõelda ning KHNle asjade käigust infot anda.

6. Ülevaade Kopenhaagenis toimunud kriminaalõiguse konverentsist

Aas – Suvel käisin Kopenhaagenis konverentsil, kus üheks teemaks olid ka tunnistajad kohtumenetluses – kuidas tunnistajad kohtusse saada ning kas neil ka mingeid õigusi on.

Ka Eesti kohtutel on probleem tunnistajatega. 50% kohtuistungitest lükatakse edasi menetlussubjekti mitteilmumise tõttu, 25% lükatakse edasi tunnistaja või kannatanu puudumise tõttu. Terve Euroopa on selle probleemiga hädas.

Tunnistaja olemuslikud õigused on tunda ennast väarikana ning riigile vajalikuna. Riik peab tunnistajasse ka vastavalt suhtuma, kuna tegelikult on ju tunnistusi riigil vaja. Rootsis üritati millalgi tunnistajaid vägisi kohtusse saada. Selle tõttu tekkis tunnistajatel arusaam, et hoopiski tema on kurjategija, kuna mitteilmumise eest sai trahvi. See ei tekita erilist valmisolekut kohtusse ilmuda. Rootsi lahendas probleemi nii, et tunnistuste andmine ei ole lihtsalt kodaniku kohustus, vaid seda tuleb ka vääriliselt tasustada ning maksta tunnistajatele „palka“.

Meil on seaduses punkt, et kulud hüvitatakse ning makstakse päevaraha. Probleem on aga selles, et seda ei rakendata eriti ellu, kuna raha tuleks kohtu eelarvest. Tahan teid üles kutsuda mõtlema selle peale, kuidas olemasolevate reeglite raames saab tunnistaja enesekindlust tõsta. Kutse peal peaksid lisaks trahvi ja sundtoomise hoiatusele kirjas olema ka tunnistaja õigused. Kohtu kohustus peaks olema „automaatselt“ see raha maksta. Tunnistaja peaks selle raha kohe kohtu kantseleis kätte saama.

Esitan oma ettepanekud ka Justiitsministeeriumile.

Klaassen – maksmise variant tekitab minus kerget hirmu. Kas summa suurus sõltub tunnistuse pikkusest või sisust?

Aas – menetlusosalised ei maksa midagi. See on nii-öelda anonüümne tasu. Tasu makstakse tehtud kulutuste pealt.

Laarmaa – praegu kirjutatakse tunnistajatele tõesti kohustus ja ähvardus, aga seda, et tema aeg ning saamata jäänud tulu kompenseeritakse rahaliselt, seda ei märgita. Kui keegi küsib, siis ta saab selle raha. Samas ei märgita seda kutsele seetõttu, et kohtul pole raha, mitte seetõttu nagu kulutaks kohus selle raha mujale.

Särgava – kes on küsinud, on selle raha saanud. Olen nõus, et kutsel peaks olema klausel, et tehtud kulutused hüvitatakse ning sanktsiooniähvardusi tuleks võtta vähemaks.

Roos – sundtoomise ähvardus hirmutab inimesi väga.

Kiidjärv – selle märkimist nõuab seadus, aga samas me saaksime lisada kutsele ka positiivse poole.

Roos – palju praegu üldse selliseid tunnistajaid on, kes teavad oma õigusi ja lähevad raha küsima?

Särgava – päris paljud. Aga see on jah õige, et me ise selle raha maksmise initsiaatorid ei ole.

Kutsar – õiguste lisamine kutsele on õige. Selgitada tuleb ka seda, kuidas tunnistaja selle raha kätte saab. Kahjuks on see paras bürokraatia. Maksmine võiks olla nagu Saksamaal – tunnistaja tunnistab ära, kohtunik kirjutab dokumendile, et makstaks ja tunnistaja läheb raamatupidamisse ning saab selle raha kätte.

Sarapuu – see rida eelarves on piiratud ning seda ei saa kulutada muuks. Nende kulutuste osa on prognoosimatu, kuid raha reservis on ning seda saab alati juurde. Tunnistaja peab oma õigustest teada saama juba enne kohut. Teda võiks teavitada ka uurija, sest ainult kohtukutsele selle info kirjutamine ei anna tait efekti. Tunnistaja peaks algusest peale kõikidest oma õigustest ja kohustustest teadlik olema.

Aas – olen sellega täiesti nõus. Süsteem peab võimaldama õigust kasutada.

Rask – Normani jutt ei olnud suunatud tehnilistele lahendustele, vaid ühiskonna hoiakute muutmisele. KHN toetab tunnistajate õiguste teavitamist. Tahaks põhimõttelist skeemi, kuidas puhtpraktiliselt kulude hüvitamine korraldada.

Samuti soovib KHN infot selle kohta, kui kaugele on jõutud kohtuplankide tegemisega.

Lõunapaus 13.00 – 14.00

7. Ülevaade halduskohtumenetluse seadustiku muudatuste menetlemisest

Siigur – praktikas jääb kohati arusaamatuks, mis on reguleeritud HKMS-ga ja mis mitte. Uuest aastast tekiks ka veel see probleem, et mõisteteaparaat ei ole ühesugune. Üldskeem jääb praegu samaks ning uut HKMSi hetkel ei tule.

Sisuliselt kardinaalseid muudatusi ei tule, mitmes kohas on klausel, et TsMS sätteid tuleb kohaldada. Üks põhimõtteline muudatus on see, et kohtualluvus on kaebuse esitaja asukoha järgi. Sellel on kaks erandit – esiteks välismaalane, kellel pole Eestis asukohta saab esitada kaebuse organi asukohajärgsesse kohtusse ning teiseks kinnipeetav, kes saab kaebuse esitada vangla asukohajärgsesse kohtusse.

Menetlustähtajad on seadusest välja võetud, märgitud on sarnaselt tsiviiliga „mõistlik aeg“. Ära kaob kohtuvigade parandamise menetlus. Tahan selle saata lähinädalatel kooskõlastamiseks, et saaks enne 1. jaanuarit vastu võetud.

Kiidjärv – kas juba praegu on tekkinud küsimusi, mis tekitavad eriarvamusi?

Siigur – uus TsMS näeb ette vastuapellatsioon- ja vastukassatsioonkaebused, kuid HKMS-s neid ei ole. See on diskussioonikoht – kas HKMS-s oleksid need vajalikud või mitte. Minu meelest on nende mõte vältida „igaks juhuks“ kaebuseid.

Rask – KHN on võtnud vastu seisukoha, et halduskohtud väärivad enda seadust. Sellest seisukohast KHN ei loobu. Kas Justiitsministeerium kavatseb sellega tegelema hakata?

Siigur – praegu uue HKMSi tegemist tööplaanis ei ole. Aga niipalju kui mina tean, siis mitteametlikus tööplaanis on selline ülesanne olemas.

Rask – palume KHNi seisukoht HKMSi osas ministrile teatavaks teha.

Klaassen – kaua võtab aega uue seaduse kirjutamine ja vastuvõtmine?

Siigur - kehtivast seadusest saab suures osas lähtuda. Kui uue kirjutamisega praegu tegelema hakata, siis kevadeks saaks asja viia niikaugemale, et eelnõu on ministri laual allkirjastamiseks valmis.

Rask – kas te olete teinud arvutusi, palju muudaks kohtualluvuse muutmine Tallinna ja Tartu koormust?

Ligi – oleme püüdnud seda prognoosida, kuid kuna KOLA ei täideta väga täpselt kaebuse esitaja elukoha osas, siis väga detailset analüüsi teha ei saa. Kindlalt saab aga väita seda, et see peaks vähendama Tallinna Halduskohtu koormust, mis on teiste halduskohtutega võrreldes selgelt ebaproportsionaalselt suur.

Rask – kas organi ametnik hakkab siis ringi sõitma?

Sarapuu – täpselt nii. Samas võib organ palgata endale esindaja linnas, kus tekib palju vaidlusi.

Laarmaa – kas ettepanekute tegemiseks oli komisjon?

Siigur – konkreetset komisjoni ei ole olnud, küll aga olen arutanud seda teiste asjatundjatega – nt Villem Lapimaaga, kes on Tallinna Halduskohtu järgmine uus kohtunik. Olen ka lähtunud tehtud ettepanekutest.

Seppik – kas oli olemas ekspertgrupp, kes asja üle vaatas või kirjutaski üks mees seaduse kokku?

Siigur – Oliver Kask ja Ivo Pilving lubasid uuesti ekspertarvamuse esitada juhul, kui see vajalikuks peaks osutama.

Seppik – kas poleks otstarbekas niivõrd mahuka töö jaoks siiski ekspertgruppi moodustada?

Sarapuu – Kristjanil oli nii-öelda virtuaalne komisjon, kuna ta sai väga palju hinnanguid erinevatelt isikutelt.

Rask – kas saame KHN seisukohaks võtta, et justiitsministeerium moodustaks eelnõu läbivaatamiseks ekspertgrupi? Esiteks võtame teadmiseks, et sellist eelnõu tehakse, teiseks soovime ekspertgrupi moodustamist eelnõu läbivaatamiseks.

KHN soovib tungivalt võtta tööplaanis iseseisva HKMSi ettevalmistamise.

8. Ülevaade kohtute infosüsteemist

Laas teeb ülevaate kohtute infosüsteemist.

Rask – kuidas on lahendatud töökeskkonnas juurdepääs teistele registritele? Kas selleks peab kohtute töökeskkonnast välja minema?

Laas – hetkel on tegu lahussüsteemiga. Kasutatav on vaid see informatsioon, mille kohus ise sisestab. Küll aga võib KISi salvestada kõik dokumendid, mille sisestaja teisest registrist saab. Aga ei ole võimalik ühe konkreetse isiku koha igast registrist korrigeerida andmeid otsida. Liidestamine võtaks väga kaua aega.

Klaassen – kas kõik prinditakse asja lõpetades paberile arhiveerimiseks?

Laas – lähiaastatel toimib elektrooniline süsteem paralleelselt pabersüsteemiga. Üleminekuplane hetkel ei ole. Kogu süsteemist tehakse tagavarakoopiad iga päev. Asjade säilimine on tagatud.

Roos – kuidas masinapark vastu peab? Ja mida on peetud silmas tõeväärtuste valmisoleku ja sõltumatu kohtuniku valmisoleku all?

Laas – võib öelda, et Justiitsministeeriumil on ilmselt üks riigiasutuste parimaid infosüsteeme. Kui see vastu ei peaks, ei saaks ei prokuratuur ega ministeerium töötada. Alati on võimalik tugineda elektroonilisele otsusele. Kohtunikku saab tegelikult asendada. Süsteemi kasutamine ei sõltu kohtuniku teadmistest, oskustest.

Aas – 1. juulil käivitus kriminaalmenetluse register. Kahjuks oli rakendamine tõeline probleem, see pole siiani korralikult rakendunud.

Rakendamine ongi kõige raskem küsimus. Esialgne versioon peab üles kaaluma selle täitmiseks kuluva aja. Teiseks soovitan mitte teha üleminekut ühelt registrilt teisele ühest kuupäevast. Ehk on otstarbekas teha registri kasutuselevõtu jaoks enne ühes kohtus selle pilootprojekt, vastasel juhul võib rakendamise probleemide tõttu olla terve süsteem rivist väljas.

Kolmandaks – pilt, mida inimene näeb, ei ole väga intuitiivne. Esimest korda sellega tegelema hakates ei ole loogiliselt selge, kust mingid võimalused tulevad. Iisraelis näiteks tehti süsteem selliselt, et see oleks ka esmakordsel avamisel kasutuskõlblik. See ehitati üles programmile, mida inimesed päevast-päeva kasutasid – Microsoft Outlook.

Viimaseks – ei toimi loogika „kes seda kasutama ei hakka, lastakse lahti“. Inimesed pigem ise lähevad ära, kui süsteemid ei tööta. Sellisel juhul peaks peale maksma, et inimesed sellise süsteemiga töötaksid.

Rask – kuidas kriminaalmenetluse register Polisega ühildub?

Aas – Polise vahendusel salvestatakse andmed, tekib ajaline nihe, andmebaas on vaid ühepoolne, registrist Polisesse andmed ei lähe. Järelikult puudub politseil tahtmine seda täita. Kolmandaks ei ühildunud omavahel eriti. Kahte süsteemi peab sünkroonselt arendama, aga tegu on erinevate ministeeriumite allastutustega.

Laarmaa – kas süsteemi on võimalik ka enne rakendamist katsetada?

Laas – 14. novembrist kuni 20. detsembrini saavad kõik soovijad koolitust. 14. novembriks saab süsteem valmis.

Laarmaa – aga mis saab siis, kui juhtub see, mida Norman Aas meile kriminaalmenetluse registrist rääkis?

Sarapuu – meil on ees testimine. Vigast programmi me kasutusse ei võta. Meil on aega selle vead üles leida. Prokuratuuris olid spetsiifilised probleemid, mida meil praegu ette näha ei ole.

Laarmaa – kui reform 1. jaanuarist käivitub, kas siis kõik kohtumajad on ühtses süsteemis?

Laas – infosüsteem on ühtne, igast kohtumajast saab süsteemi näha. Programmis on võimalus kohtuasju ühest kohtumajast teise saata, ülevaade kohtuasjadest on kõigil olemas.

Rask – kui ühte kohtu piirkonda tuleb igasse kohtumajja sama hagi, siis kas on infosüsteemist võimalik näha, et see isik on juba sellise kaebuse sisse andnud?

Laas – nime järgi on kohe näha, kas ja mis hagit isikul samas kohtus on.

Vaheaeg 16.05 – 16.25

9. Ülevaade Tallinna Linnakohtu büroomudeli projektist

Laas teeb ülevaate Tallinna Linnakohtu büroomudeli pilootprojektist.

Seppik – hindamiskomisjon leidis, et ei tule jätkata, kuid ministeerium leidis, et tuleb jätkata? Kas ministeerium algatab uue piloodi?

Kiidjärv – komisjon pidas silmas, et sellisel kujul ei tasu jätkata.

Laas – põhiargument oli protsessiseadustele mittevastavus.

Klaassen – kui kohtunikud on stardipositsioonilt erinevad, ei saa mõõta statistilisi tulemusi. Selliste eeldustega täpseid järeldusi teha ei saa.

Laas – seitsmest kohtunikust kolm leiab, et süsteem on väga hea, sest nemad on suutnud selle ajaga rohkem kui tavaliselt.

Seppik – positiivse tulemusena toodi välja see, et juunis lahendati rohkem asju. Aga see on ju teada fakt, et enne puhkusi ja aasta lõpus lahendatakse väga palju asju. Kas on tulemusi võrreldud ka eelmise aasta sama ajaga?

Laas – piloodis osalenud kohtunikud olid juba eelmisel aastal suurema lahendite arvuga.

Kiidjärv – tegu oli väga emotsionaalse eksperimendiga. Kõik hindamiskomisjoni liikmed rääkisid kõigi osalejatega.

Meil on niinimetatud büroomudel kogu aeg töötanud, konsultandid teevad nt tagaseljaotsuseid. Seda, mida kohtunik piloodis pidi tegema, ei tee mina juba ammu. Mis KOLAs on, see mind ei huvita, aga piloodi kohtunikud pidid palju aega arvutis veetma, märkmeid tegema. Büroos oli palju sellist, millest mina kohtunikuna aru ei saanud.

Laas – toimiku märkimise lisatöö tehti seetõttu, et varem olid kohtutoimikud kogu aeg kohtuniku juures ja kardeti, et need võivad kaotsi minna.

Kiidjärv – kohtunikule tuli juurde tehniline töö ja selle tõttu kulus ka aega.

Sarapuu – kas nad võtsid selle töö ise ette või oli see piloodist tulenev kohustus?

Kutsar – kohtunik on istungi läbiviija ning õiguse mõistja. See on tema ainuke funktsioon. Millised kohtuniku tegevused läksid üle büroole?

Laas – büroole läks üle tööjaotus. Enne bürood kontrollis kohtunik ise iga asja üle, mis talle tuli, büroos tegid seda bürooametnikud. Hagide tagamise läbivaatamine kiirenes oluliselt. I astme kohtunik nägi hagi tagamise taotlust juba koos hagi tagamise määruse projektiga.

Töökorralduslikult on erinevaid töömudeleid samapalju kui on kohtumaju. Kunagi tuleb leida igast kohtumajast parimad lahendused ning need tervikuna rakendada.

Kutsar – järelikult on piiritlemata, mis on kohtuniku, mis on konsultandi töö?

Laas – praegu kontrollib esimese astme kohtunik kogu aeg, kas materjalid on saadetud, kas kutsed on käes. Kohtunik peaks selle asemel istuma saalis ja ütlema, et tooge mulle asju arutada.

Laarmaa – kas siis kohtunik näeb saalis esimest korda toimikut?

Kiidjärv – sellisele ohule me ka tähelepanu juhtisime. Kas ma sain õigesti aru, et kohtunikud ei olnud nõus, et sekretörid neile istungiaegu määrasid?

Laas – paraku ei suutnud me seda juurutada, jah.

Kiidjärv – töötajad ütlesid, et see on hullumaja, igal kohtunikul on omad nõudmised. Meie kohtumajas on aga igal kohtunikul omad istungipäevad ja selleks päevaks panevad sekretärid istungid üheksast viieni.

Seppik – küsimus ei ole selles, mis päeval asja arutada, vaid küsimus on selles, et kohtunik tahab kohtuasju enne ette valmistada. Kohtunik ei suuda menetleda raskeid asju tunni ajaga või siis vastupidisel juhul, kui on kerged asjad tunniste vahedega, siis pool ajast ei ole midagi teha. Büroo teadmised kohtuasjadest ei kandu automaatselt kohtunikule üle.

Sarapuu – enamus hindamisaktis toodud probleemidest on läbi arutatud ja lahendatud. Ametnikud ei ütle kohtunikule, et too ei saa ise istungit määrata.

Ligi – kohtunikel on vaba valik büroost välja astuda. Kuus kohtunikku seitsmest seda ei teinud. Kohtunike enda otsus kajastab seda, et tegu ei olnud läbikukkumisega.

Laas – istungite planeerimist võiks katsetada eraldi. Meie panime vist liiga palju teemasid korraga ühte potti.

Laarmaa – projekti tagajärg ei saa olla see, et advokaadid ütlevad, et kohtunik ei valda istungil asja. Kohtunik teab, kas tal see asi on ette valmistatud ja teised ei saa talle asju kuulamisele määrata.

Sarapuu – piloot kestab aasta lõpuni ja peale seda näeb siis konkreetselt, kuidas see läinud on.

Rask – kas need inimesed, kes pilootprojektis osalesid, näitasid üles initsiatiivi asjade paremaks tegemiseks? Või tegid nad ainult seda, mis ette oli nähtud?

Laas – esimestel kuudel ja ka eelmisel nädalal arutati töökorralduslikke küsimusi ja tööprotsessi. Tekkis ka väga teravaid vaidlusi kohtunike endi vahel. Piloodi osalejad avaldasid suhteliselt palju oma arvamust, kuigi alguses oli entusiasmi rohkem. Aga kui tekkis küsimusi, kus oli palju lahkarvamusi, siis pigem loobuti arutamisest. Lõpuks hääletati osade küsimuste puhul ning lepiti kokku, et vähemus allub enamusele.

Rask – positiivne kontakt kohtunikukonna ja kohtute osakonna vahel on loodud, erinevalt vanast mõtteviisist, kus leiti, et ministeeriumis on noored inimesed, kes kohtutööst midagi ei tea.

Piloodi eesmärk oli kohtuniku vabastamine liigsest tööst. Teisest küljest hakkasite statistikat taga ajama, mis lõpuks pärssis esialgselt eesmärki.

Meil on praegu maailma mastaabis päris normaalne kohtunike arv. Meil tuleb täpsemalt piiritleda, mida teeb kohtunik, mida konsultant ning mida sekretär. Ametnik ja kohtunik on erinevad ametid ning selline lähenemine, kus õigusemõistmises antakse otsustusfunktsioon üle ametnikele, ei ole aktsepteeritav.

Otsuste projekte võivad kirjutada, kes tahes, aga kohtunik on see, kes otsustab ja otsusele alla kirjutab.

Soovitus – las kohtunik otsustab ja jätkke statistika kõrvale.

Vaheaeg 17.30 – 17.40

10. Ülevaade kohtustatistikast

Ligi teeb ülevaate kohtustatistikast.

Rask – 2004 ja 2005 I poolaasta tabeli võiks anda sotsioloogidele uurida. See toob konkreetselt välja elatustaseme. Ühtegi tähtaega ei tasu sätestada kolm aastat ette, elu näitab, et ärgatakse viimasel hetkel.

Laarmaa – kui palju arutas kohtunik kokkuvõttes 2005 I poolaastal asju? Tallinna Linnakohtus on kuus kokku keskmiselt 26,2 asja, Põlvas aga 16.

Tallinna Linnakohtus kriminaalasju 24, tsiviilasju 96.

Liidan kõik asjad kokku ja jagan kõikide kohtunikega ega saa sellist tulemust nagu teie.

Ligi – meie diferentseerime tsiviil- ja kriminaalkohtunike koormuse, kuna kohtunikud on spetsialiseerunud.

Laarmaa – praegu on kohtunikel tõesti päris suur koormus. Võib-olla ei olegi Põlva koormus nii taunitav.

Aas – kohtusse minevate kriminaalasjade arv on langenud veerandi võrra. Erinevates piirkondades on otstarbekuse printsiibi kohaldamisala erinev. Põhjas, Läänes ja Idas oli kohaldamine enam-vähem sarnane – 20%, Lõuna piirkonnas tunduvat väiksem – 12-13%, mis tõi välja lõunapiirkondade konservatiivsusse. Ei tohi tekkida olukord, kus lõuna piirkonnas läheb kohtusse asi, mis mujal lahendatakse prokuratuuris ära.

Järgmine kohtute haldamise nõukoja istung toimub **4. novembril 2005 kell 14.00** Justiitsministeeriumi suure saalis.

Märt Rask
Juhataja

Kristel Laurson
Protokollija